

Bundan dolayı davetin ilk dönemlerinden itibaren İslâm'a karşı büyük bir direniş gösterdi. Sağduyularını büyük ölçüde yitirmiş ve kalpleri katılaşıp âdeta taş kesilmiş (el-Bakara 2/74; ez-Zümer 39/22) insanların vicdanlarında bir sarsıntı meydana getirerek dikkatlerini çekmek için inzârdan daha etkili bir metot yoktur.

Peygamberlerin asıl görevi, insan fitratında mevcut dinî potansiyeli harekete geçirmek amacıyla vicdanları uyarmaktır. Bu sebeple etkili olacak bütün yollara başvurarak psikolojik engelleri ortadan kaldırmak gerekir. İnzâr da psikolojik engellerin bertaraf edilmesi için kullanılacak etkili yollardan biridir. Ancak bu yöntemle de her zaman olumlu bir sonuç elde etmek mümkün olmayabilir. Zira bir inancı kesinlikle benimsemiş olan insanların vicdanlarını etkilemek kolay değildir. İnzâr edilsin veya edilmesin ilâhî davete karşı katı bir tavır takınan ve bunu sürdüren insanların varlığı bilinen bir gerçektir. Bu bakımdan inzârın etkisiz kalabileceğini de hesaba katmak gerekir (el-Bakara 2/6; el-Enbiyâ 21/45; Yâsîn 36/10). Hatta, "Biz insanlara korku veren uyarıda bulunuyoruz, ama bu onların büyük taşkınlık göstermelerinden başka bir işe yaramıyor" (el-İsrâ 17/60) meâlindeki âyette işaret edildiği gibi inzâr bazı inkârcılar üzerinde aksi tesir de yapabilmektedir. Bununla birlikte etkili olsun veya olmasın sürekli olarak insanlara inzâr ve tebşîr edici elçiler gönderilmiştir. Uyarıcı ve müjdeleyici peygamberler göndermek suretiyle insanların vicdanlarını sarsacak bütün yolları denemek ve Allah'a karşı herhangi bir itirazın öne sürülmesine imkân vermemek inzârın temel amacıdır (en-Nisâ 4/165; el-Mâide 5/19).

İnzâr, daha çok psikolojik olarak inanmaya müsait veya esasen Allah'a ve âhiret gününe inanan kimseler üzerinde etkili olmaktadır (el-En'âm 6/51; Fâtır 35/18). Önceden benimsemiş bir inanç ve hükme bağlı olarak yaşanan duyguların köklü bir davranış değişikliğine yol açtığı bilinen bir gerçektir. İnanca bağlı yaşanan korku halleri, kişinin dinî durumunu düzeltme ve geliştirme konusundaki istek ve hareketlerini kuvvetlendirebilir. Ancak bundan İslâm'ın bir korku dini olduğu sonucunu çıkarmak doğru değildir. Bu yöndeki görüşler, daha çok İslâm'ın inceliklerini anlamayan veya art niyet taşıyan kimseler tarafından ileri sürülmüştür. Âyetlerde inzâr, inananların yanı sıra inkârcılara da yöneltilen bir hitap tarzıdır; inanıp itaat edenlere, korkuya ve üzün-

tüye sebep olacak şekilde değil sevinç ve müjdeye vesile teşkil edecek tarzda hitap edilmiştir. İslâm'ın meydana getirmek istediği psikolojik yapı, dengeli ve sağlıklı bir şahsiyet gelişiminin gerektirdiği bütün unsurları kapsayıcı niteliktedir. Bundan dolayı İslâm eğitiminde hem sevgi hem korkuyu harekete geçiren motiflerden yerine göre yararlanmak temel hedefdir. Hz. Peygamber'in şahsiyeti ve mümin insan yetiştirme modeli dikkate alındığında sevgi ve rahmet, ümit ve güven yönünün öne çıktığı görülür. İslâm eğitimcileri içinde korku motifini başlı başına bir yöntem olarak benimseyenler oldukça azdır. Bu hususta Gazzâlî'nin ortaya koyduğu görüşler, hemen bütün İslâm eğitimcilerinin ortak görüşü olarak kabul edilebilir. Gazzâlî'ye göre aşırı korku makbul değildir. Esasen korku, Allah'a yaklaşmak için insanı bilgilenmeye ve buna göre davranmaya sevkeden bir araçtır. Bunun ölçülü bir şekilde kullanılması gerekir. Önemli olan, korkunun insanda sürekli ve olumlu davranış değişikliğini sağlamasıdır. Aşırı korku kişiyi zavıflatır, hasta edip şaşkına çevirir. Hz. Peygamber'in eğitim sisteminde böyle bir korkunun yeri yoktur; onun yöntemi, ümitsizliğe düşüren korkuyu ortadan kaldırma esasına dayanmaktadır. Korkunun faydası insanı takvâya, mücâhede, ibadet, zikir gibi amellere ulaştırmaktır. Bütün bunlar için beden ve ruh sağlığı gerekmektedir. Ruh ve beden sağlığını ortadan kaldıran bir korku, tedavisi gerekli olan bir hastalıktır (İhyâ, IV, 158-159).

Kur'ân-ı Kerim'de ve hadislerde değişik inzâr vasıtalarından söz edilir. Bunların başında bizzat Kur'an'ın kendisi gelir. Hz. Peygamber'e insanları Kur'an'la uyarmasını telkin eden çok sayıda âyet vardır (meselâ bk. el-En'âm 6/19, 92; el-A'râf 7/2; el-Enbiyâ 21/45). Diğer bir inzâr çeşidi, inançsız ve günahkâr insanları âhiret gününde bekleyen şiddetli azabı hatırlatıp cehennem tasvirlerini nakletmektir. Bu tablolar hem maddî elem ve ıstırapları (İbrâhîm 14/44; el-Mü'min 40/15, 18; Müsned, I, 281, 307; III, 476; IV, 268; V, 60) hem de korku, panik, sıkıntı, Allah tarafından yüzüstü bırakılma gibi psikolojik azabı gözler önüne serer (Âl-i İmrân 3/77; Yûnus 10/27; el-Kalem 68/43; el-Meâric 70/44; Abese 80/40-41). Önceki kavimlerden ilâhî emirleri inkâr edenlerin karşılaştığı belâ ve musibetlerle (Yûnus 10/73; el-Kasas 28/46-47; el-Kamer 54/33-34; Nûh 71/1) Resûl-i Ekrem'in davetine karşı direnen müşriklerin bu dünyada çarptı-

rılacağı cezaların hatırlatılması da (Fusilet 41/13; el-Ahkâf 46/21; el-Kamer 54/36) bir diğer inzâr vasıtası olarak kabul edilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "nzr" md.; *Li-sânü'l-'Arab*, "nzr" md.; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, V, 38-39; M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "blğ", "bşr", "rsl", "nb'e", "nzr" md.leri; *Müsned*, I, 281, 307; III, 476; IV, 268; V, 60; Buhârî, "Enbiyâ", 3, "Rikâk", 26; Müslim, "Fezâ'il", 16; Gazzâlî, *İhyâ*, İstanbul 1321, IV, 158-159; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, II, 42; Kurtubî, *el-Câmi'*, I, 184; Elmalılı, *Hak Dini*, I, 209; V, 3565; VIII, 5762-5763; Muhammed b. Ahmed el-Adevî, *Da'vetü'r-rusûl ilallâhi te'âlâ*, Kahire 1354/1935; Abdülkerim Zeydân, *Uşûlü'd-da'Ve*, Bağdad 1976, s. 297-314; Ahmet Önkâl, *Rasûlullah'ın İslâm'a Davet Metodu*, Konya 1983, s. 4-6, 19, 34, 84-85, 109, 155, 169, 197, 228; Suad Yıldırım, *Kur'an'da Ulûhiyyet*, İstanbul 1987, s. 247-248; Fazlurrahman, *Ana Konularıyla Kur'an* (trc. Alpaslan Açıkgenç), Ankara 1987, s. 183-184, 187.

🏠 HAYATİ HÖKELEKLİ

İNZİVÂ

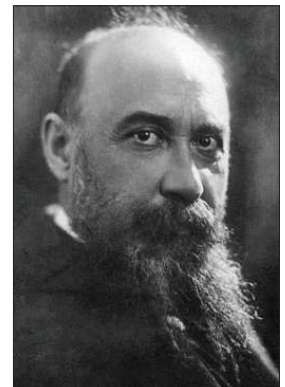
(bk. UZLET).

IORGA, Nicolae

(1871-1940)

Romanyalı tarihçi, siyaset adamı ve edebiyatçı.

18 Haziran 1871'de Romanya'nın kuzeyindeki Botoşani şehrinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Yaş'ta (Iași/Iassy) tamamladıktan sonra Yaş Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne giren Iorga (Iorga/Yorga), birinci yılın sonunda üstün yetenekleri olduğunu farkeden hocalarının yaptığı özel bir imtihanla diploma aldı (1889). Ardından Ploiești Lisesi'nde Latince öğretmenliğine başladıysa da kazandığı dört yıllık Nicolescu bursuyla filoloji eğitimine devam etmek üzere yurt dışına gönderildi. Önce İtalya'ya,

Nicolae Iorga

daha sonra Fransa'ya geçti ve École Pratique des Hautes Études'un tarih ve filoloji bölümüne kaydoldu. Bu bölümden 1892 yılında, Haçlı seferlerinin Osmanlılar'a karşı da sürdürüldüğü görüşünü savunduğu *Philippe de Mézières (1327-1405)* başlıklı tezyle mezun oldu. Ardından Almanya'ya gitti ve Ağustos 1893'te Leipzig Üniversitesi'nden *Thomas III. Marquis de Saluces* adlı çalışmasıyla doktor unvanı aldı. 1894'te ülkesine döndü ve Bükreş Üniversitesi'nde dünya tarihi profesörlüğüne tayin edildi. 1897 yılında Romanya Bilimler Akademisi'ne muhabir üye, 1911 yılında tam üye olarak seçildi. Daha sonraları Romanya içinde ve dışında bazı akademi ve üniversitelerin üyesi ve fahri doktoru oldu. 1921'de Sorbonne Üniversitesi'nde tarih dersleri verdi; 1928-1929 yıllarında Bükreş Üniversitesi'nde dekanlık ve rektörlük yaptı.

İlim adamlığının yanı sıra siyasetle de uğraşan Iorga, 1907 yılında ilk defa Yaş milletvekili olarak Romanya Parlamentosu'na girdi. 1910'da milliyetçi bir çizgiye sahip, toprak reformuna önem veren Nasyonal Demokratik Parti'yi kurduysa da bir süre sonra pek başarı kazanamayan bu partiden ayrıldı. I. Dünya Savaşı sırasında ülkenin tavrının belirlenmesi, savaşın ardından meclis başkanı sıfatıyla Bucovina, Transilvanya ve Besarabya'nın Romanya'ya dahil olduğunu ilân ederek millî birliğin sağlanması konularında önemli rol oynadı. 1930'da sürgünden dönen kralı destekledi. 1931-1932 yıllarında başbakanlık ve bunun yanı sıra eğitim ve kültür bakanlığı yaptı. 1938'de saray danışmanı, 1939'da senato başkanı oldu. II. Dünya Savaşı sırasında ülkenin Almanlar tarafından işgalinden kısa bir süre sonra Nazi yanlısı Demir Muhafızlar (Garda de Fier) adlı örgüt tarafından Sinaia'da öldürüldü (27 Kasım 1940).

Iorga'nın tarihçiliğinin esasını, Osmanlı sonrası kurulan yeni Romanya devletine bir millî tarih oluşturma gayreti teşkil eder. Bu amacına ulaşmak için yeni tesis edilen millî devletin tarihiyle ilgili gördüğü her şeyi, her veriyi yeterince incelemeyen yazılarında kullanmış, yazdığı bütün yazıları, hatta konferans ve dersleri sırasında tutulan notları da tekrar okumadan yayımlamıştır. Bu husus, onun tarihte benzeri az görülen velüd bir yazar olmasının sebebinin büyük ölçüde açıklamaktadır. Özellikle Güneydoğu Avrupa tarihi üzerine yaptığı araştırmalarla daha sonraki tarihçileri de etkileyen Iorga'nın bu bölge hakkındaki görüşleri şu ana fikirler etrafında toplanmaktadır: Tarihinin ortak olması,

bütünüyle Grek-Roma temelleri üzerine oturması, daha sonra Balkanlaşması, tarihçilerin, bölgenin ortak yönlerini bularak bu topraklarda yaşayan halkların birbirlerini daha iyi anlamalarına katkıda bulunmalarının gerekli olması. Iorga'ya göre bu bölgenin insanları, Trakya topraklarında Latin faktörünün entegre edici fonksiyonuyla bir araya gelerek ortak bir yaşama tarzı oluşturmuşlardır. Latin faktörü Helenizm'i asimile ettikten sonra burada Roma hukukuna ve Doğu kilisesi inançlarına dayanan bir kültür ortaya çıkarmıştır. Bu kültüre bir anlamda Osmanlı da dahildir. Çünkü Bizans, 1453 yılında Fâtihten Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethetmesiyle birlikte yıkılmış, Osmanlı Devleti içerisinde en azından Balkanlar'da dinî ve siyasî bir dizi müesseseye vasıtasıyla varlığını sürdürmüştür. Aslında Osmanlılar'ın Balkanlar'daki idare tarzı bir nevi Bizans'ın İslâmileşmiş devamı, hatta Roma'nın İslâmî şeklidir.

Nicolae Iorga'nın ilmî-siyasî faaliyetleri arasında, 1907 yılında küçük bir dağ kasabası olan Vălenii de Munte'de başlattığı halk üniversitesi yaz okulu seminerleri önemli bir yere sahiptir. Iorga, zamanla Romanya'nın başlıca kültür etkinliklerinden biri haline gelen bu seminerlerde entelektüel tabakaya bizzat verdiği ve dünyanın çeşitli yerlerinden çağrılan ilim ve fikir adamlarına verdirdiği ders ve konferanslarla büyük Romanya idealinin bilimsel temelini atmış, ileride kurulacak yeni devletin ilk kadrolarını oluşturmuştur. Daha sonraları da Güneydoğu Avrupa (1913), Bizans Araştırmaları (1935) ve Dünya Tarihi (1938) enstitülerini kurmuş; *Revista istorică* (1915-1946), *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale* (1914-1923) ve *Revue historique du Sud-Est européen* (1924-1946) adlı dergileri çıkarmıştır.

Iorga, Romen edebiyatında da önemli bir yere sahiptir. 1903-1906 yılları arasında bu alanda yeni bir akımın öncülüğünü üstlenen *Sămănătorul* dergisinin editörlüğünü yapmış ve dergide modernistlere karşı edebiyatın geleneklerden beslenmesi gerektiği fikrini savunmuştur. Şiir, roman, piyes, hâtıra, biyografi, yol yazıları gibi türlerde pek çok eser veren Iorga, bunlardan dolayı 1929 yılında millî edebiyat ödülünü kazanmıştır. Roman ve piyeslerinde genellikle milliyetçi görüşleri doğrultusunda tarihî şahsiyetleri ön plana çıkarmıştır. Kurucusu olduğu *Neamul Românesc* adlı gazetede kökleri tarihe uzanan Romen birliğini tesis etmeye çalıştığı görülür.

Eserleri. Iorga'nın yaklaşık 1200 cilt kitabı ve 23.000 kadar makale vb. küçük yazısı (şiirleri dahil) bulunmaktadır; bunların günümüze kadar eksiksiz bir listesi yapılmamıştır (geniş bir liste için bk. Theodorescu, tür.yer.). Kitaplarının en önemlileri şunlardır: **1.** *Philippe de Mézières (1327-1405) et la croisade au XIVe siècle* (Paris 1896). Eserde, XV ve XVI. yüzyıllarda Avrupa'nın Osmanlılar'a karşı yaptığı seferlerin 1096'da Selçuklular'a karşı başlatılan Haçlı seferlerinin bir devamı olduğu görüşü savunulmuş ve bu görüş daha sonra diğer tarihçiler tarafından da benimsenmiştir. **2.** *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XVe siècle* (I-VI, Paris 1899-1902; Bükreş 1915-1916). Haçlı seferleriyle ilgili çeşitli arşiv belgelerini ve bunlar hakkındaki kendi yorumlarını ihtiva etmektedir. **3.** *Studii si documente cu privire la istoria Romanilor* (I-XXXI, Bükreş 1901-1916). Romanya tarihi ve belgeleri hakkındadır. **4.** *Geschichte des rumänischen Volkes im Rahmen seiner Staatsbildungen* (I-II, Gotha 1905). **5.** *The Byzantine Empire* (London 1907). **6.** *Histoire de l'église roumaine* (I-II, Bükreş 1908). **7.** *Geschichte des Osmanischen Reiches* (I-V, Gotha 1908-1913). Batılılar tarafından telif edilmiş Osmanlı tarihleri içinde bu tarihi kuruluşundan itibaren bir bütün olarak ele alan nadir eserlerden biridir. V. cildi Bekir Sıtkı Baykal tarafından Osmanlı Tarihi adıyla Türkçeye çevrilen (Ankara 1948; ayrıca Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi* [haz. Mümin Çevik - Erol Kılıç] içinde, 9. cilt, İstanbul 1992) eserin tamamı daha sonra Nilüfer Epçeli tarafından *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* adıyla Türkçeye kazandırılmıştır (haz. Erhan Afyoncu, I-V, İstanbul 2005). Iorga'nın bu eserini hazırlarken Rumen, Macar, Polonya, Almanya ve diğer Avrupa arşivlerindeki belgeleri kullanmasına rağmen Türk kaynaklarına başvurmamış olması, dolayısıyla eksik ve yanlış tesbitlerde bulunması önemli bir kusur olarak kabul edilmektedir. **8.** *Chronica expeditionii Turcilor in Morea in 1715* (Bucharest 1913). **9.** *Histoire des états balkaniques à l'époque moderne* (Bükreş 1914). **10.** *Histoire de l'arte roumain ancien* (Paris 1922). **11.** *Essai de syntèse de l'histoire de l'humanité* (I-IV, Paris 1926-1929). Felsefe ağırlıklı bir dünya tarihidir. **12.** *Geschichte der Rumänen und ihrer Kultur* (Sibiu 1929). **13.** *Histoire de la vie byzantine* (I-III, Bucharest 1934). **14.** *Byzance après Byzance* (Bucharest 1935). Bizans'ın devlet olarak yıkıldıktan sonra da Osmanlı idaresi altında hukuk, din ve çeşitli kurumlar aracılığıyla varlığını sürdürdüğü tezini

savunmaktadır. 15. *Histoire des roumains et de la romanité orientale* (I-X, Bucharest 1937-1945). Rumenler üzerine yazdığı en hacimli eseridir. 16. *Études byzantines* (I-II, Bucharest 1939-1940).

BİBLİYOGRAFYA :

[N.] Yorga, *Osmanlı Tarihi* (trc. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara 1948, tercüme edenin önsözü, s. 3-4; Bekir Sıtkı Baykal, "Iorga", *Der Grosse Brockhaus*, Leipzig 1931, IX, 196; *Mélanges offerts à M. Nicolas Iorga par ses amis de France*, Paris 1933; I. Lupaş, *Zur Geschichte der Rumaenen*, Sibiu 1943, s. 163, 395; M. Constantinescu - S. Pascu, *Unification of the Romanian National State-The Union of Transylvania with Old Romania*, Bucarest 1971, s. 211-212; B. Theodorescu, *Nicolae Iorga*, Bucharest 1976; D. Ghermani, "Iorga, Nicolae", *Biographisches Lexikon zur Geschichte Südosteuropas* (ed. M. Bernath - F. v. Schroeder), München 1976, II, 229-231; "Iorga, Nicolae", *Le Robert, Dictionnaire universel des noms propres*, Paris 1987, III, 1537; A. Pippidi, "Iorga, Nicolae", *The Blackwell Dictionary of Historians* (ed. J. Cannon), Oxford 1988, s. 208-209; "Prof. Yorga'nın Katli", *Ülkü*, XVI/95 (1941), s. 453; M. M. A. Dersca, "N. Iorga, historien de l'Empire ottoman", *Balcenia*, VII (1943), s. 101-122; E. Dvoichenko-Markoff, "Nicholas Iorga, A Giant of Southeastern Europe", *Byzantion*, XVII, Bruxelles 1944-45, s. 423-430; Nazmiye Togan, "Beş Ciltlik Osmanlı Tarihini Yazan Profesör Nikolaye Yorga", *TK*, IV/41 (1966), s. 493-496; a.m.f. - Mihail Goboğlu, "Nicolae Iorga'nın Doğumunun Yüzüncü Yılı Dolayısıyla", a.e., X/113 (1972), s. 46-56; Ştefan Ştefanescu, "Nicolae Iorga", *RRH*, X/4 (1971), s. 603-609; "Iorga, Nicolae", *EAm.*, XV, 293; "Iorga, Nicolae", *TA*, XX, 175-176; "Iorga, Nicolae", *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, İstanbul 1983, VI, 2918.

TURGUT AKPINAR

İPEK

Türkçe'nin çeşitli lehçelerinde **yibek**, **yipek**, **yifek**, **cifek**, **çipek**, **jibek** gibi telaffuzlarla söylenen kelime **ip** kökünden türetilmiştir (Räsänen, s. 204). Öte yandan

ipeğin bugün bilimsel adı olan Latince **ser(icum)** Farsça'ya **sere** ("beyaz ipekli şerit", bk. Steingass, s. 680) şeklinde geçmiştir. **Sericum** kelimesi, Roma kaynaklarında Uzakdoğulular'a verilen **Ser(um)** adından gelmektedir (["Çinî, Çinliler'e ait" anlamında], bk. Gaffiot, s. 1428-1429). Arapça'da "ipek kumaş" anlamına gelen ve Abdullah b. Ömer'in kullanılmasını hoş görmediği **serak** da bir görüşe göre aynı köktendir (Kermilî, s. 359-361). İbn Ömer onun yerine **harîr** kelimesinin kullanılmasını ister (Buhârî, *et-Târihu'l-kebir*, VII, 136).

İpek böceği kozasından elde edilen ipek ilk defa Çin'de üretilmiştir. Bilim adamları arasında başlangıç tarihini milâttan önce III. bine kadar götürülen bulunduğu gibi bunun Shang hânedanı dönemine (m.ö. 1450-1050) rastladığını söyleyenler de vardır. Milâttan önce VI. yüzyılda yaşayan Hezekiel'in yazdıklarından Kudüs kadınları içinde ipekli elbise giyenler olduğu anlaşılmaktadır. Bir Kelt hükümdarının mezarında milâttan önce VI. yüzyıla tarihlenen Çin işi ipek kumaş parçaları ele geçirilmiştir (Haussig, s. 70). Bunlar, Ortadoğu ve Batı'nın milâttan en az altı yedi asır önce ipeği tanıdığını ortaya koymaktadır. Milâttan önce III. yüzyılın sonlarından itibaren Çin'de ipek üretimi devlet kontrolüne alınmış, top ağırlıklarına standart getirilmiş ve yapım yeri, ebadı, fiyatı hakkındaki bilgilere önem verilmiştir. Zamanla geçimini ipekçilikten sağlayan ailelerin sayısının çok artmasına ve milâttan sonra I. yüzyılın başlarında ipek üretiminin en üst seviyeye ulaşmasına rağmen dünya piyasalarında Çin ipeğine olan talep azalmıştır. Bunun sebebi Çin dışında da üretimin başlaması ve sırasıyla Hotan, Hindistan, Kuça ve Turfan böl-

gelerine yayılmasıdır. Plinius (ö. 79), *Naturalis historia*'sında ipek böceği ve kozadan ipek elde edilmesiyle ilgili birtakım bilgiler verir. Onun ispatı zor bir iddia dediği rivayete göre Batı'da ipek üretimini ilk defa Kos (İstanköy) kralının kızı Pamphile başlatmıştır. Örf ve âdetlerdeki bazı değişikliklere temas ederken de kadınların artık Asur ipekli giymediklerini söyler (*Natural History*, s. 157-158). Bu bilgi, Plinius'un dünyanın en pahalı ürünleri arasında saydığı (a.g.e., s. 377) ipek gibi İpek yolundan Suriye limanlarına getirilen lüks malların önceleri Avrupa'ya. adı duyulmamış Çin - Hint yerine zenginliğiyle tanınmış Asur ve Bâbil'in malları olarak pazarlandığını göstermektedir (baharatın da Arabistan'dan geldiğinin söylenmesi gibi). Nitekim Plinius'tan bir asır sonra yaşayan ünlü coğrafyacı Batlmyus da İpek yolunun ancak Taş Kurgan'a kadar olan kısmı hakkında bilgi sahibiydi (bk. İPEK YOLU). Roma imparatorları, zaman zaman iktisadî mülâhazalarla ipeğin erkekler tarafından giyilmesini yasaklamışlardır. Bizans'ta ancak VI. yüzyılın ortalarında başlayan ipek üretimi saray erkânı, din adamları ve zengin sınıfın lüksünü karşılamaya yetmiyordu.

Önce ticaretini, daha sonra üretimini yapan Orta Asya kavimleri arasında ipek kullanımı yaygındı. Türkler'in yaşadığı bölgelerdeki kurganlardan değişik asırlara ait çok sayıda ipekli kumaş parçası çıkarılmıştır. Sibirya'nın güneyindeki Pazırık kurganlarından birinde milâttan önce III. yüzyılda Çin'den gelmiş, üzerinde anka veya sülün motifi bulunan ipekli kumaşın saray tezgâhlarında dokunduğu ve mezar sahibi asilzadeye hediye edildiği sanılmaktadır. Feodal düzenin yaşandığı bu dönemde Çin saraylarında yabancı

İpek böceğinin koza örme ve kelebek safhaları

